

Shromáždění; pojednává se tu obšírně o jeho funkcích autonomních, zákonodárných, atd., o postavení senátu, postavení N. Shromáždění, Stálého výboru atd. Zajímavé jsou vývody autorovy o referendu, dále o ustanoveních §§ 75—78 ústavní listiny o politické odpovědnosti vlády, kterážto ustanovení považuje za zbytečná vzhledem k zásadě parlamentní vlády, na niž je vybudována celá naše ústava.

Oddíl čtvrtý věnován je moci vládní a výkonné. Zabývá se odpovědností presidenta republiky, zastává autor správné stanovisko, že prezident republiky nemůže býti ani po uplynutí své funkce stíhán pro jiné trestní činy za svého presidentství spáchané, než pro velezradu (str. 120).

Autor považuje dále přímý styk presidentův s N. Shromážděním podle bodu 6 § 64 ústavy, vzhledem k jeho neodpovědnosti, za nebezpečný pro presidentovu autoritu a vážnost. Na stranách 134 až 149, kde pojednává o vládě, věnuje spisovatel obšírné místo sporu v čs. literatuře vedenému o to, do jaké míry je podle naší ústavy přípustna delegace moci zákonodárné.

V oddílu pátém pojednává autor o moci soudcovské, v šestém o právech a svobodách občanských, při čemž se vyslovuje velmi skepticky o jejich skutečném významu právním, v oddílu sedmém o ochraně menšin a právu jazykovém, při čemž nesprávně tvrdí na str. 167, že československý jazyk je fikcí místo právním pojmem naším jazykovým zákonem zavedeným.

Závěr vyznívá ve velmi vřelý a příznivý úsudek o čs. ústavě.

Spis je velmi pěkný, znalost odborné literatury veliká, bibliografie čs. literatury z oboru ústavního práva, připojená na str. 178—182, neobyčejně pečlivá a úplná, a jak již bylo v jiné recenzi řečeno, je potěšitelným zjevem, že polská odborná literatura má toto soustavné dílo o naší ústavě.

Dr. Horáček ml.

Právo finanční.

Haensel Paul, Das Steuersystem Sowjetrusslands. Berlin. (Preiss). 1926, str. 176.

Spis jest překladem 2. vyd. ruského spisu profesora university v Moskvě a reprodukuje stav až do konce března 1926. Vznik a vývoj systému berního v Sovětském Rusku stál a stojí v bezprostřední souvislosti se zavedením a rozšířením nové politiky hospodářské. V části první líčí se expropriační politika, jež ovládala na začátku a v jejíž důsledku odpadla nutnost, ano i možnost nějaké politiky berní. Daně považovány za prostředek k provedení vyvlastnění zbytků majetku, který zůstal v rukách tříd majetných. Vyvrcholení nastalo (30. X. 1918) zavedením jediné mimořádné 10 miliardové daně revoluční. Výsledek velmi sklamal — došlo jen 16% stanoveného obnosu. Současně došlo ku naturálnímu zdanění zemědělství tak, že měly býti postí-

ženy všechny přebytky hospodářské produkce až na nezbytné minimum existenční. Současně s výměrem berním mělo být každému poplatníkovi sděleno, že dlužné množství jest majetkem státním, jež ponecháno mu pouze k uschově. V expropriačním smyslu byly i přetvořeny daně starší na př. daň důchodová. Taková politika vedla k tomu, že prameny berní zmizely úplně, daň naturální vedla ku úbytku výsevu. Spotřební zdanění důsledkem nationalisace průmyslu ztratilo smysl a bylo nahrazeno »přirázkami«, ve prospěch státní pokladny při přechodu zboží ze státních podniků organisacím rozdělujícím. Přetvoření celkového národního hospodářství na základě regulované produkce a rozdělení objevilo se neproveditelným. Aby zemědělství bylo přivedeno k většímu výsevu a industrie k stupňování produkce bylo třeba nové politiky hospodářské, jež rozvádí spis v části druhé.

Širokým vrstvám selským byla dána možnost zemědělské výroby uvést na volný trh a stát dal právo továrnám obstarávati volný trh a dosti volnosti při hospodářské činnosti. Stát, jenž odstoupil takto značnou část svých příjmů občanům byl ale v důsledku toho nucen uchýliti se ku daním z nově utvořených přebytků důchodu obyvatelstva. Z počátku došlo, ve způsobě velmi primitivní, k opětovnému zavedení zdanění živnostenského. Však vzrůstající potřeby státu vyžadovaly dalšího vybudování všech možných daní přímých a nepřímých. Použití krajně primitivních forem bylo z počátku nezbytností: organisace berní byla málo vyvinuta a chyběly i jakékoli podklady ku určení platební mohoucnosti různých skupin poplatníků. Novou organisací, a doplněním úřadů finančních umožněno přebudování přímých daní. Průběhem let 1921—1925 byly zavedeny tyto přímé daně peněžní: daň živnostní, všeobecná daň občanská (v podstatě daň z hlavy), daň ze služeb ručních a potažních, daň důchodová a ze jmění, daň dědická, jediná daň zemědělská, daň z renty pozemkové, daň honební, daň vojenská (od skupin osob neoprávněných k službě v poli). Daň občanská a daň ze služeb ručních a potažních byly povahy provisorní a byly záhy odstraněny. Po třetí zaveden druh daně občanské v r. 1924/25. Daň ze jmění zjistila jen velmi nízké nahromadění jmění a byla odstraněna r. 1924. V roce 1923 a 1924 byly zavedeny 6%ní nucené zápůjčky loterní. Podrobnému rozboru jednotlivých daní přímých a uvedených zápůjček věnována třetí část spisu (str. 27—131). V části té jedná se i o dani kolkovní a jiných poplatcích. Daň kolkovní vybírá se z písemností a dokumentů, jež uvedeny v podrobném abecedním seznamu. Jest značně vysokou a sazby jsou velmi rozmanité a komplikované. Tíhu její zvyšují doplňující poplatky notářské a dávky lokální. Poplatků jest celá řada (str. 119). Daň živnostní velmi komplikovaná vybudovaná dle systému třídního na základě zevních známek a míst a podléhá jí všechny podniky obchodní a průmyslové i řemeslníci a živnostníci jednotliví uvedení ve zvláštním seznamu. Svobodná povolání jsou od 1. X. 1925

od daně osvobozena. Daň tato zvaná daní patentní doplněna »daní vyrovnávací« v podstatě daní obrátovou, která se platí pololetně z docíleného obrátu. Živnosti a obchod přepychový podléhá zvláštní, zvýšené dani živnostní, jež původně zahrnovala velmi značný okruh zboží a byla značnou (až 24% obrátu). Když však »široké vrstvy se více obracely ku konsumu přepychovému« byla daň obmezena na značně užší okruh. Společenstva požívají dalekosáhlých výhod při zdanění živnostenském.

Spis rozvádí podrobně různé závady systému zdanění živnostenského, zvláště daně z obrátu, podává propoalice reformní a obrací se zejména proti velkému počtu výhod, jakožto principiálně neodůvodněných. Daň d ů c h o d o v á doznala různých proměn v postupu času. V nynější úpravě podléhají jí osoby fyzické i právnické. Poplatníci rozdělení ve čtyři třídy a zdanění rozpadá se v daň třídní s pevnými sazbami a v daň progressivní z důchodu úhrnného. Od důchodu celkového odrážejí se nutné výdaje provozovací (nikoli plat členů rodiny). Odrážky rodinné jsou projektovány, dosud ale nepozůstávají. Rozdíl mezi důchodem založeným a nezaloženým se nečiní však při důchodu z mzdy odráží se prvých 900 rublů a honorář spisovatelství bře se v poloviční výši. Dělníci a zřizenci mají právo splácení v částkách tak, že sráží se daň ze mzdy měsíčně. Dani třídní vytýká se její universalnost, přetěžování úřadů, houfná bezvýslednost vybírání, komplikovanost a nízký výnos — výtky, jichž, tu větší jinde menší důvodností, autor podrobně se zabývá. Daň progressivní jest nadměrná.

Daň dědická podává jen malý výnos vzdor značným sazbám vzhledem k obmezení dědického práva jen na descendenci a do obnosu 10.000 zl. rublů úhrnné hodnoty pozůstalosti (přebytek připadá státu). Daň jest progresivní daní nápadovou tak, že z podílu obnos 1000 rublů jest daně prost. Dle nového zákona s platností od 1. května 1926 zavádí se zdanění massy pozůstalosti značně progresivní, dle zásady tarifu postupňovaného a odstraňuje se zároveň (za současného ponechání pouze dřívějšího úzkého kruhu k dědictví oprávněných) hranice dědická 10.000 rublů. Současně zavedena i daň z darů, jež formálně pozůstávala již v letech 1918—1922.

Daně spotřební — akcízy — původně zaváděny takové, jež stihaly určitý blahobyt a potřeby zbytné (tabák, víno atd.), záhy došlo ale i na daň ze soli a jiné daně, postihující široké vrstvy. »Přirozeně, uvádí Haensel — »nemůže si sovětská vláda dovoliti luxus zdanění daněmi nepřímými zmírniti v poměru k době předválečné tím méně, ježto by tím umenšena byla možnost výdajů pro účely kulturní a bylo by nezbytným silnější používání tisku bankovek, t. j. daleko značnějšího zatížení dělníků a zřizenců« a chválí přednosti daní spotřebních jakožto bezbolestné formy zdanění, jež umožňuje velkou massu poplatníků systematicky postihnouti. »Není možno rozdílu mínění, že

platné sazby berní daní spotřebních vůbec a zejména ty akcízy, jež postihují sedláky, potřebují zvýšení. Význam akcízů stoupá co rok. Podíl jich na celkovém rozpočtu obnášel v r. 1922/23 — 20,6%, 1923/24 30,5%, 1924/25 38,1% / 1925/26 53%. Poměrně snižoval se výnos daní přímých. Akcízů jest celá velká řada na předměty nejrozmanitější, zejm. i předměty potřeb nezbytných. Dle statistiky, ve spisu uvedené, význam posledních stále se zmenšuje (v r. 1922/23 67%, v r. 1924/25 50% všech důchodů z akcízů). Spotřební zdanění neproniká daleko do vsí a postihuje poměrně značněji obyvatelstvo městské.

Dekretem z 12./XI. 1920 byla cla zdvižena téměř úplně, ježto obchod vývozní a přívozní soustředěn v rukách lidového komisařství pro obchod zahraniční. Po zavedení nové politiky hospodářské, vypracován nový tarif, který uveřejněn 9./III. 1922. Nyní platí celní tarif z 8./I. 1924. Příjmy celní trpí nedostatečným střežením hranic proti podloudnictví a četnými osvobozeními, jež poskytují se různým organizacím. Mimo cla přívozního pozůstává finanční clo vývozní, jež počátku zatěžovalo velmi značně četné druhy zboží. Nový tarif vývozní zaveden zák. z 26./I. 1926 a jest v něm zastoupeno jen devět druhů (tak kaviar, santonin, vosk a j.).

Pokud se týče daní lokálních stala se posléze úprava »provisorním zákonem finančním kommunálním« z r. 1924 a 1925. Obec dostávají jednak přiděly z některých daní státních (tak živnostenské, dědické), jednak mají právo vybíratí přírážky ku některým dávkám (d. živnostní, důchodové, soudním a notářským poplatkům) a mohou zaváděti řadu samostatných dávek (tak daň domovní v městech do ¼ hodnoty a celou řadu dávek spotřebních). Místní finance jsou přetíženy.

V rozpočtu pro r. 1925/26 uvedeny daně obnosem 1885, obchod (1499), dráhy 1345, pošta a telegraf 154) jiné 459 mil. rublů. Tlak berní jest nadměrný, jak patrnó i ze značných zadrželostí daňových.

Spis Haenselův jest prvním, který řeči ruské neznalému, umožňuje bližší nahlédnutí do finančního hospodářství sovětského Ruska z hlediska vědeckého. Na četných místech připojeny poznámky kritické. Poměrů v sovětském Rusku neznalému lze ovšem těžko objektivně usuzovat, zda kritika říci směla vše, co říci mohla. K úsudku opačnému svádí namnoze obraty díky velmi opatrně volené. Funk.

Politická ekonomie.

Wagemann Ernst, Allgemeine Geldlehre, I. Band: Theorie des Geldwertes und der Währung, Berlín 1923, str. 367.

Profesor Wagemann z berlínské university, známý svou knihou o peněžních poměrech v Chile, hodlá sepsati velkou knihu o penězích na nových základech. Dosud vyšel první svazek, obsahující základy